

ДНЕВНИКЪТ – ОПИТ ДА СЕ ЛИЦЕЗРЕМ

„Недопустимо е надничането в чужд дневник” – така казах на майка си преди няколко седмици, когато ми каза, че е открила дневника на сестра ми, която вече не живее в родния ни дом. Според моите възприятия дневникът е резултат от интимно преживяване, което не бива да се „осквернява” от чужди погледи (макар да ставаше дума за нашата майка, намирам, че не може да се влиза в това лично пространство). Смятам, че е неправилно и невъзпитано.

Само няколко дни след това проф. Александра Куманова ми подари своята книга „*Очите на Шари*”¹, на която бе написала „С покана да напишете рецензия. Книгата е публикация на научния ми дневник от експедиции”.

Дневниците могат да бъдат „дневници, посветени на съхраняването на натрупания опит” – като пътувания и различни събития, и „дневници на себеизразяване” които имат своите корени през XVII век в протес-

Доц. д-р Любомира Парижкова

тантската религиозна традиция. Един от най-ранните и най-известните примери за експериментален дневник е дневникът на Самуел Пепис (1633–1703), когото изследователят Томас Малоун нарича „Хроникьорът” в своето проучване „*A book of one's own: People and their diaries*” (Mallon, T. New York: Ticknor & Fields, 1984).

През XIX век личният дневник става изключително популярен в Западна Европа и се препоръчва като начин за разтоварване, но и като метод да се запазят спомените.

Дневникът е средство за лично изразяване. Според Т. Малоун авторите на дневници могат да се разделят на различни категории – „Летописци”, „Пътуващи”, „Поклонници”, „Създатели”, „Защитници”, „Изповедници” и „Затворници”. Към коя категория спада дневникът на проф. Куманова ми е трудно да определя. В него са описани научните ѝ експедиции в Иран, Турция, Италия, Русия, България, като тя се опитва да намери общи елементи между различните култури – между Тронът на Соломон (Иран) и Странджа планина; търси „преки и непреки конотации на соларните символи”. Изключително подробно е представено *нестинарството* като българска практика и неговите аналози чрез огнените мистерии в Иран. От друга гледна точка книгата е изповед на мъката на семейството на Шари Пийкок през думите, стиховете и очите на проф. Куманова.

Много по-популярен е подходът, чрез които теоретици категоризират дневниците по съдържание – *лични мисли и хроники и факти*, както и по отношение на аудиторията, за която е предназначен. Книгата „*Очите на Шари*” обаче съчетава фактите с личните наброски, семантичните ескизи с рисунките, научните разсъждения с фрагментите от музикални партитури и поради това е трудно да бъде причислена

¹ Куманова, А. Очите на Шари. Sub rosa (Страници от един забравен дневник [по научните експедиции в Иран, Турция /Северна Месопотамия/, Италия, Русия, България]) = Shari's eyes. Sub rosa (Pages of a forgotten diary [according to scientific missions in Iran, Turkey /North Mesopotamia/, Italy, Russia, Bulgaria]) / Ред., бел. Н. Василев ; Ред.-иранист И. Панов ; Рец.: Ц. Теофанов, А. Федотов, Б. Тодорова и др.; Епиграф: *На всички, които ме изпълват със съществуването си – на Духа, който животвори!*” – София : WINI 1837, 2014. – 414 с. : рис., фотогр., ил. – Рез. на бълг., рус., англ. – В част от тир. – рез. на фарси. – Др. рец.: П. Велчев, Н. Казански

към някоя категория. Читателите също трудно могат да бъдат експлицирани чрез единен образ.

Цялостната концепция за „публика“ може да изглежда в противоречие с общата теза, че дневниците винаги са целели да бъдат много лични, херметични документи на персонален изказ, рядко или никога да не се споделят и четат пред всички, но за холандския изследовател Йос ван Дайк една от общите черти на дневниците е, че те представляват „акт на комуникацията“, възникваща като резултат от необходимостта на автора да споделя с другите (*Composing the self: Of Diaries and lifelogs*, 2004). На пръв поглед се наблюдава противоречие с общоприетото мислене за дневника като нещо, което е прекалено лично и дори тайно. Комуникативният характер на традиционния печатен дневник се демонстрира чрез идеята, че всяко лице, което води дневник, винаги има конкретна аудитория, или по-точно, че всяко лице, което води дневник винаги е наясно, че съществува възможност за прочит от някой друг.

Във века на комуникационната разкрепостеност не само, че е придвидимо, но и явно е част от изграждането на публичния образ на дадена личност, да направи достойние съкровенията си откровения на широка публика. Разсъждавайки за дневниците от XIX век Р. Щайниц смята, че всеки, водил си дневник, може да си представи, че не само е възможно, но е сигурно, че един ден някой ще му го прочете (*Writing diaries, reading diaries: The mechanics of memory. The Communication Review*, 2001). А какво да кажем за XXI век?

Въпреки твърдението, че всяко лице, което води дневник всъщност се стреми да комуникира, може би Щайниц помага да добавите баланс към идеята, че дневникът е „висш комуникативен жанр“, като изяс-

нява основната му функция като запазване на спомени, независимо дали става дума за самия автор, препрочел работата си в някакъв по-късен момент, или някой друг читател – случайно или преднамерено. По този начин, позовавайки се на комуникативната функция, нуждата от разговор с някого, може да бъде запълнена и като говорим на себе си, както в момента на писането, така и по-късно при повторното връщане към текста. Личната потребност да запишем събитията и мислите си е водещият, според мен, мотив за писане на дневник. Съществува и чисто емоционален момент в това да излееш настроението си на хартия.

Независимо от съзнателното или несъзнателно желание на лицето, водещо си дневник, един ден да бъдат разкрити от чужди очи неговите съкровения, дневникът е инструмент за самоанализ, опит да се закрепим за в бъдеще настоящето. Дневникът е актуализация на случки, които са били наше настояще, които сме изстрадали и в които сме били щастливи. Той е възможност за съпреживяване, за самоактуализация, за себевникване и дори разнищване.

Погледнато откъм комуникативната същност на дневника, той е реалната възможност да си изградиш представата за някого, който е разголил душата си, който е бил максимално честен и достатъчно открит, че да предостави своята същност на анализ, но и на критика.

В това желание да пишем дневник се откроява желанието да се лицезрем и съизмерим с другите, да се видим чрез очите на Шари, да дадем своя заявка за безсмъртие. Предполагам, че и проф. Александра Куманова, чиято житейска и научна философия се основава на любовта, освен самопознание, самоизследване, самоанализ, се опитва да ни даде отговор на въпроса: „*Коя е тя?*”...

THE DIARY – AN ATTEMPT TO FACE OURSELVES

Assoc. Prof. Lyubomira Parizhkova, PhD

Abstract

An overview of the diary of Prof. Alexandra Kumanova (**Kumanova, A.** *Shari's Eyes. Sub rosa* (Pages of a forgotten diary [according to scientific missions in Iran, Turkey /North Mesopotamia/, Italy, Russia, Bulgaria]) / Eds. Notes N. Vasilev ; Ed.-Iranist I. Panov ; Rev. Ts. Teofanov, A. Fedotov, B. Todorova et als.; *Epigraph: To all, which fill me with their existence – to Spirit, who gives life!*” – Sofia : WINI 1837, 2014. – 414 p. : drawings, photos, ill. – *Res. in Bulg., Russ., Engl., Farsi* – Other rev. P. Velchev, N. Kazanski) as a uninscribed in the degrees of the known in the literature genres of diaries. In the course of the giving meaning of the diary reviewed which worldly and scientific philosophy is based on Love, the impact is emphasized on the idea, that the desire to see ourselves through the eyes of others is a form of immortality.

Kew words: Prof. Alexandra Kumanova – scientific diary – missions in Iran, Turkey /North Mesopotamia/, Italy, Russia, Bulgaria – cult to the light – worldly and scientific philosophy

